

نشان

ویژگی‌های استاد خوب از دیدگاه دانشجویان

مقدمه

و ایجاد محیط مناسب، موجب یادگیری دانشجو می‌شوند. خصوصیات یک استاد، می‌تواند موجب تسهیل فرایند آموزش شود و حتی نقص متون درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران نماید یا برعکس، بهترین موقعیت و موضوع تدریس را با ناتوانی در ایجاد ارتباطی مطلوب به محیطی غیر فعال و غیر جذاب تبدیل کند. در فرایند تدریس تنها علم و مهارت استاد نیست که مؤثر واقع می‌شود، بلکه کل شخصیت اوست که در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر فراگیران تأثیر می‌گذارد.

آموزش صرفاً ارائه دانش به فراگیران نیست؛ بلکه فرایندی است که طی آن سطح یادگیری و عوامل مؤثر بر آن نیز شناسایی می‌شود. اگرچه شرایط و امکانات آموزشی یکی از عوامل مؤثر بر جریان یادگیری است، ولی بی‌تردید منابع انسانی به ویژه استادان، مهم‌ترین عامل تشکیل دهنده محیط‌های آموزشی هستند. استاد، اساسی‌ترین عامل برای ایجاد شرایط مطلوب جهت تحقق هدف‌های آموزشی است. استادان با استفاده از دانسته‌های خود، به کارگیری متون، مهارت‌های تدریس

یک استاد خوب از کار با دانشجویان لذت می‌برد.

ویژگی‌های استاد خوب

هر چند ویژگی‌های يك استاد خوب و موفق در موقعیت‌ها و محیط‌های مختلف، متفاوت است؛ با این حال، تحقیقات مختلف انجام‌یافته در این زمینه، نشان می‌دهد که استادان خوب به طور کلی، خصوصیات مشترکی دارند که در زیر به بعضی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. **علاقه به تدریس:** استاد باید به آموزش و تدریس و همچنین موضوعی که درس می‌دهد، علاقه داشته باشد.
۲. **ثبات عاطفی و روانی:** استاد به عنوان يك رهبر و الگوی رفتاری، باید در افکار و اعمالش ثبات داشته باشد و تحت تأثیر عواطف و هیجان‌اتش تصمیم‌گیری نکند، به طوری که دانشجویان بتوانند به او اطمینان کنند.
۳. **تمایل به یادگیری:** استاد خوب کسی است که همیشه احساس نیاز به یادگیری و فراگیری مطالب تازه داشته باشد و مطالعات خود را پس از کسب مدرک تحصیلی متوقف نکند.
۴. **حس مهربانی و همدردی با دانشجویان:** استاد باید رفتارش به گونه‌ای باشد که دانشجویان بتوانند، آزادانه ناراحتی‌ها و مشکلات خود را با او در میان بگذارند و مطمئن باشند به خاطر اشتباهاتشان، مورد انتقاد او واقع نخواهند شد.

معلمی شغل انبیاست

۵. **روحیه همکاری:** يك استاد خوب همیشه آماده همکاری با دیگر استادان است، خصوصا اگر احساس کند که وجودش در این همکاری مؤثر و لازم است.
۶. **صبر و بردباری:** یکی از خصوصیات که واقعا يك استاد خوب باید از آن برخوردار باشد، بردباری است.
۷. **ارزشیابی از فعالیت‌های آموزشی:** استاد خوب مرتبا فعالیت‌های آموزشی دانشجویان را ارزشیابی می‌کند تا مشخص شود چه میزان از هدف‌های آموزشی و رفتاری هر کلاس محقق شده است.
۸. **رعایت انصاف و عدالت در ارزشیابی‌ها:** یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های استاد مورد علاقه دانشجویان، عدالت است. دانشجویان به اظهار نظر استاد در مورد خود، اهمیت می‌دهند و چنانچه ارزشیابی استاد منصفانه نباشد، موجب کینه و دشمنی و در نتیجه دوری گزیدن دانشجویان از استاد می‌گردد. هر گونه تبعیض، می‌تواند زخم‌های عمیقی را بر جای بگذارد که به سادگی فراموش نخواهند شد.
۹. **آشنایی با اصول روان‌شناسی:** استاد علاوه بر داشتن تخصص در زمینه‌ای که تدریس می‌کند، باید با اصول کلی روان‌شناسی نیز آشنایی داشته باشد. چنانچه استاد با قوانین رشد، یادگیری، خصوصیات گروه سنی دانشجویان و ... آشنا باشد، بسیاری از مسائل و مشکلات را می‌تواند به آسانی تبیین نموده و راه حل آن‌ها را بیابد.
۱۰. **قدرت بیان:** قدرت بیان، از عواملی است که در ایجاد رابطه با دیگران، فوق‌العاده مؤثر است و استاد باید حتما از این قابلیت برخوردار باشد. بسیاری از افراد، با سواد و مطلع هستند ولی در اظهار مطالب و تفهیم آن به دیگران، ناتوانند.
۱۱. **نگرش مثبت:** استادان تأثیرگذار به طور کلی افراد مثبت‌اندیشی هستند که به موفقیت دانشجویان‌شان و نیز توانایی‌های

استاد خوب کسی است که همیشه احساس نیاز به یادگیری و فراگیری مطالب تازه داشته باشد.

آموزش داده شده، چیزی است که دانشجویان همواره درباره استادان مورد علاقه خود ذکر کرده‌اند.

۱۴. ارتباط فردی: استادانی که وقایع زندگی خود را به کلاس درس می‌آورند و با جویای نظرات و احساسات دانشجویان می‌شوند، بین خود و دانشجویان اعتمادسازی می‌کنند. آن‌ها با بازگو کردن داستان‌هایی از رویدادهای زندگی‌شان که مربوط به موضوع در حال آموزش می‌شود، علاقه دانشجویان را برمی‌انگیزند و یک جو دوستانه و صمیمی را در کلاس درس به وجود می‌آورند.

۱۵. حس شوخ‌طبعی: استادانی که از حس شوخ‌طبعی برخوردار باشند و به اصطلاح بتوانند یخ کلاس را با استفاده از این حس ذوب نمایند، احتمال موفقیت بیشتری در کلاس درس دارد. بنا به گفته مکدرموت و روزنبرگ (۲۰۰۰) دانشجویان به استادانی علاقه‌مندند که حس شوخ‌طبعی داشته و یادگیری را به یک تجربه لذت‌بخش تبدیل می‌نمایند.

۱۶. خلاقیت: بسیاری از دانشجویان موارد غیر معمولی را که استادان هنگام تدریس ارائه می‌دهند و راه‌های خلاقانه‌ای که در دانشجویان ایجاد انگیزه می‌کند را به خوبی به یاد دارند.

۱۷. تمایل به پذیرش اشتباهات: استادانی که نقدپذیر باشند و اشتباهات خود را بپذیرند از نظر دانشجویان بسیار قابل احترام هستند و دانشجویان همواره به خوبی از آن‌ها یاد می‌کنند. استاد مانند هر کس دیگری اشتباه می‌کند. متأسفانه، برخی از استادان فکر می‌کنند که قدرت و اختیارشان در کلاس درس با این اشتباهات تضعیف می‌شود و لذا سعی می‌کنند این اشتباهات را نادیده بگیرند و یا خیلی سریع آن‌ها را پوشش دهند. استادانی که به اشتباه خود اعتراف کرده و عذرخواهی می‌کنند؛ دانشجویان را تحت تأثیر قرار داده و یک الگوی منحصر بفرد را به آن‌ها ارائه خواهد داد. دانشجویان نیز همواره از وی به عنوان یک استاد خوب یاد خواهند کرد.

۱۸. باگذشت بودن: بسیاری از ما تحت تأثیر عادت‌های ناپسند، به دیگران برچسب می‌زنیم و این برچسب‌ها گاهی اوقات برای تنبیه فردی که با او سرو کار داریم

خود برای کمک به دانشجویان در کسب موفقیت ایمان دارند.

۱۲. انتظارات بالا: استادان با نگرش مثبت از انتظارات بالایی برای رسیدن به موفقیت نیز برخوردارند. دانشجویان از استادانی که انتظارات بالاتری دارند، چیزهای بیشتری یاد می‌گیرند. سطح انتظارات استادان تحت تأثیر شیوه‌های تدریس و تعامل با دانشجویان قرار می‌گیرد. این رفتارها به نوبه خود بر یادگیری دانشجو تأثیر گذار است. به طور کلی، اگر انتظار استاد بالا باشد، دانشجویان پیشرفت می‌کنند و اگر انتظارات کم باشد، دانشجویان عملکرد خوبی نخواهند داشت. بهترین استادان از نظر دانشجویان آن‌هایی هستند که از استانداردهای بالایی برخوردارند. آن‌ها به طور مداوم دانشجویان را به چالش می‌کشند تا نهایت تلاش خود را انجام دهند. در نظرسنجی‌های متعدد انجام گرفته از دانشجویان، بسیاری از آنها اظهار داشته‌اند که در دوران کودکی و نوجوانی اعتماد به نفس کمی داشته‌اند زیرا والدین و یا دوستانشان به آن‌ها القا کرده بودند که کودن هستند. اما هنگامی که استادانشان به آن‌ها گفته‌اند که به توانایی‌شان ایمان دارند، انگیزه‌ای در آن‌ها به وجود آمده که موجب شده پله‌های ترقی را یکی پس از دیگری بپیمایند.

۱۳. آمادگی: درک میزان آمادگی استاد در کلاس درس برای دانشجویان آسان است. شایستگی و آگاهی از محتوای مطالب

از مهم‌ترین ویژگی‌های استادان مورد علاقه دانشجویان، عدالت، بردباری و شوخ‌طبعی است.

۲۰. **احساس تعلق:** دانشجویان معمولاً به استادانی علاقه دارند که در کلاس درسشان احساس تعلق می‌کنند. آن‌ها معتقدند که این استادان حس وحدت و همراهی را در کلاس‌های درس خود به وجود می‌آورند. یادگیری دانشجویان در این محیط عاطفی بسیار بهتر است.

۲۱. **آراستگی ظاهر:** استادی که در روز، چندین ساعت در برابر دانشجویان کلاس ظاهر می‌شود، باید از نظر ظاهر کاملاً آراسته، پاکیزه و منظم باشد.

بنابر آنچه گفته شد، می‌توان نتیجه گرفت یک استاد خوب:

۱. رابطه‌اش با دانشجویان مثبت است.
۲. به احساسات دانشجویان توجه می‌کند.
۳. مدیریت کلاس را در اختیار دارد. (رجوع کنید به سامان شماره ۱۳)
۴. محیط مطلوبی برای یادگیری پدید می‌آورد.
۵. از کار با دانشجویان لذت می‌برد.
۶. دانشجویان را به یادگیری بیشتر سوق می‌دهد.
۷. خلاق و نوآور است.
۸. دانشجویان را به داشتن تصویر خوبی از خود هدایت می‌کند.
۹. به طور جدی در فعالیتهای رشد و بهبود خود شرکت می‌کند.
۱۰. انعطاف‌پذیر است و به موضوع درسی تسلط کافی دارد.
۱۱. ثابت‌قدم است و عادلانه رفتار می‌کند.

به کار می‌رود. این برچسب‌ها به نشانه تحقیر و سرزنش دائم تبدیل می‌شوند و تعامل استاد و دانشجو را تحت تاثیر قرار می‌دهند. کسانی که با مسایل آموزشی سر و کار دارند، می‌دانند که غالباً بین استاد و دانشجو درگیری‌های فردی وجود دارد. دلیل آن هر چه که باشد، تاثیر مخربی بر رابطه بین استاد و دانشجو خواهد گذاشت و منجر به سرخوردگی و افت تحصیلی قابل توجه در دانشجو خواهد گردید. دانشجویان اغلب، استادانی را دوست دارند که رفتار نامناسب‌شان را ببخشند و هر روز را با یک لوح سفید و پاک شروع کنند.

۱۹. **احترام:** تمام استادان دوست دارند که دانشجویان به آن‌ها احترام بگذارند. بررسی هانشان می‌دهند استادانی که به دانشجویان خود احترام می‌گذارند متقابلاً دانشجویان نیز احترام بیشتری برای آن‌ها قائل‌اند. استادان مورد علاقه دانشجویان، کسانی هستند که نمره امتحانی دانشجویان را محرمانه می‌دانند، در صورت مشاهده رفتار نامناسب دانشجو به جای توبیخ و سرزنش علنی، به طور خصوصی با وی صحبت می‌کنند، نسبت به احساسات دانشجویان حساسیت نشان می‌دهند و همواره از موقعیتهایی که دانشجو در آن احساس نگرانی و دستپاچگی می‌کند اجتناب می‌ورزند. بدیهی است که چنین رفتاری قابل تقدیر بوده و حس احترام و محبت به استاد را برمی‌انگیزد.

کلیه شماره‌های نشریه «سامان آموزشی» در سایت معاونت طرح و برنامه دانشگاه فردوسی مشهد به نشانی <http://vpb.um.ac.ir> در دسترس علاقه‌مندان می‌باشد.

منابع

- پیمان، هادی؛ امینه زریان و دیگران، "ویژگی‌های یک استاد توانمند از دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی"، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی (ویژه‌نامه توسعه آموزش)، شماره ۱۰ (۵)، زمستان ۱۳۸۹.
- عابدینی، سمیره؛ حسام‌الدین کمال‌زاده و دیگران، "معیارهای یک استاد خوب دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان"، مجله پزشکی هرمزگان، سال چهاردهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۸۹.
- ابراهیم‌زاده، راضیه، "ویژگی‌های معلم خوب"، (<http://www.pajoohe.com>)
- Delaney, J.G., Johnson, A.N., Johnson, T.D., & Treslan, D.L. (2010). Students' Perceptions of Effective Teaching in Higher Education. St. John's, NL: Distance Education and Learning, (http://www.uwex.edu/disted/conference/Resource_library/handouts/28251_10H.pdf)